

Борисав Јовић

Београд

ДОГАЂАЈИ КОЈИ СУ ОПРЕДЕЛИЛИ РАСПАД ЈУГОСЛАВИЈЕ И СРПСКА ОДГОВОРНОСТ

Изузетна ми је част да на овом високом научном скупу говорим о догађајима који су определили распад Југославије, о теми која је од великог интереса за нашу земљу и за наш народ. Било је крајње време да научници на овако организован начин проговоре о овом питању. О њему је непријатељска пропаганда већ одавно наметнула становиште да је за распад Југославије и за грађански рат крив српски народ, који је, услед тога, добио санкције СБ ОУН, бомбардован од стране НАТО пакта, а највиши српски функционери кажњени у Хашком суду дугогодишњим робијањем. На образу српског народа остала је љага, коју само научници јаким аргументима могу обрисати.

Они који су стварно одговорни за распад Југославије и за грађански рат, успели су да жртве прогласе кривима, па су и после распада земље наставили са својом активношћу. Прво су незреле српске политичаре убедили да је српски народ крив и да треба да се јавно извињавају и клече пред жртвама које српски народ није починио, а кад су и то постигли, желели су да ставе тачку на оцену прошлости. Затражили су да се више не говори о прошлости, да се окренемо будућности. Подразумева се да треба да ућуткамо науку да случајно не би открили истину да су они криви за распад Југославије и грађански рат, па да се кривица са српског народа превали на њих.

Наши политичари су олако прихватили такво окретање будућности верујући да су тему о прошлости успешно затворили. Мени се чини да је наша наука подлегла оваквом схватању политичара пошто већ четврт века ћути о незаснованим оптужбама према српском народу. Желео бих да овај научни скуп буде позитивна прекретница у нашој научној активности на овој значајној теми.

Поштована господо, тема о којој говоримо, не само да је веома сложена, него је и деликатна. Тражи од нас да се извучемо из заблуда у којима смо провели век и да свет посматрамо на основу чињеница. Од мене се свакако очекује да говорим шта је ометало државне органе, пре свега Председништво СФРЈ да спречи распад земље и

грађански рат.

Председништво је било дужно да се држи Устава СФРЈ. У њему су се налазила сва његова овлашћења и сва његова ограничења. Кад вам будем изложио шта нам је по Уставу све било препрека да урадимо оно што се од нас очекивало, да спасемо земљу од распада и грађанског рата, видећете да нам Устав није давао такве могућности, напротив, да је Уставом било предодређено растурање Југославије.

Не треба да губимо из вида да тај Устав није рађен по редовној усвајној процедури, да га није радила Уставна комисија одређена од Савезне скупштине, него Радна група на челу са Едвардом Кардељем, иза које је, без икакве сумње стајао Тито. Никада у уставној историји Југославије ниједан уставни пројект није рађен без његове улоге и контроле, па је, нема сумње, услед тога и формирана Кардељева радна група. Тито и Кардељ, имали су пред собом задатак да олакшају својим републикама издвајање из Југославије и, обзиром на ,у то време, још увек значајну несагласност других по том питању, нађу начина да се такав Устав усвоји.

Када сам, после усвајања Устава питао Мијалка Тодоровића, у то време председника Савезне скупштине и председника Уставне комисије, како је било могуће да се дозволи усвајање тако накарадних уставних одредби, одговорио ми је: „То није мој устав, то је Кардељев Устав. Све што те занима питај њега.“

На моје упозорење да је он поднео уводно образложење Устава и предложио да буде усвојен, одговорио ми је: „И њега су они писали!“.

Мијалко је, дакле био присиљен да прочита текст са којим се није слагао! Сигуран сам да он то никада не би учинио да на њега није извршило притисак српско руководство, а оно је сасвим сигурно било у истом положају код Јосипа Броза Тита. Друге претпоставке једноставно нису могуће, јер је такав Устав био катастрофа за српски народ и за Србију и морао би бити одбијен.

После усвајања Устава Мијалко је смењен. Сломљен па смењен. Србија је сломљена да би била даље распарчавана.

Све је, дакле, било у рукама Тита и Кардеља. Али то није било само приликом усвајања Устава СФРЈ 1974. То је било у читавом периоду њиховог владања и свих уставних промена од стварања федерације до њеног краја. Примењивани су различити начини да се постигну жељени циљеви. Поменућу случај доношења одлука на другом заседању Авноја, када је српском народу било онемогућено да изрази колективно национално мишљење, јер му

није било дозвољено да пре заседања формира своје институције, Антифашистичко веће и Комунистичку партију, па су Срби могли да иступају само као појединци, уствари најближи Титови сарадници.

Дозволите да кажем нешто о садржају Устава СФРЈ 1974. и како је Председништво СФРЈ могло да ради по његовим одредбама.

По њему Југославија није имала право да заштити своје уставно постојање. Органи Југославије нису имали право да спрече кршење Устава нити овлашћења да прекршиоце приволе да га поштују.

Иако је Устав био један од најобимнијих аката такве врсте у свету, написан је тако конфузно да је у себи садржао скривене могућности сецесије и скривене препреке држави да их спречи. Он је просто, писан за оне који желе да растуре Југославију.

У Уставу је писало да нико нема право да крши његове одредбе. Да се установљава Уставни суд Југославије који одлучује о спорним питањима. Да се његове пресуде морају поштовати. Али, очигледно намерно, није било написано, шта ако неко неће да поштује пресуде Уставног суда. Каква су овлашћења државе да га на то приволи. Па пошто то није било написано, испало је да је ствар добре воље прекршилаца Устава, да ли ће поштовати одлуке Уставног суда или неће.

Најугледнији правници су сматрали да је бесмислено да у Уставу пише да се он мора поштовати и да се морају поштовати одлуке Уставног суда Југославије, а да за непоштовање нема консеквенци. Сматрали су да је у питању правна празнина која се може лако попунити тумачењем Савезне скупштине о правима државе да се устав заштити. Међутим, они, ради којих је та правна празнина и остављена у Уставу, нису хтели ни да чују да се она уклони, они су желели да је користе.

Републике које су наметнуле расутрање Југославије и које су осигурале поменути правну празнину да би је користиле, биле су Словенија и Хрватска. Чим су се створиле повољне међународне околности оне су донеле противуставне одлуке да се на њиховим територијама више неће поштовати савезни закони, што је практично значило сецесију. Иако је донета одлука Уставног суда да је то противуставно, иако је Југославије располагала војном силом да то спречи, она на то није имала уставно право. Дакле, испало је да је сецесија била у складу са Уставом, а да њено спречавање није, да би оно било противуставно.

У таквим околностима, Југославија се распадала свакодневним противуставним одлукама, које су имале као основу уставну

празнину, јачу од свих овлашћења Представништва и од војне силе са којом је располагало.

Поред наведеног, савезна држава је била до те мере обесправљена, да и није имала државне функције, изузев оних које јој добровољно пренесу републике, које су имале потпуне државне надлежности способне за отцепљење и самостално функционисање.

Југославија није имала сопствене приходе, нити право да их уводи. Зависила је од доприноса република за функције које су јој уступиле. Није имала сопствену полицију. Није имала право да контролише спровођење савезних закона у републикама, није имала право да без сагласности република предложи доношење било каквих закона Савезној скупштини.

Велике силе Запада директно су се мешале, ако би Председништво намеравало, или ако би одлучило нешто што би успорило или спречило сецесију. Када је Председништво СФРЈ донело одлуку да војска одузме 100.000 калашњикова Хрватској, незаконито увезених ради наоружавања паравојних јединица, и да одговорни буду кажњени, посетио ме је амбасадор САД Ворен Зимерман и саопштио ми да се САД не слажу са одлуком Председништва. Војска није извршила одлуку Председништва и никада није објаснила зашто то није учинила.

Распад Југославије није остварен све до деведесетих година, иако је неопходан припремни политички процес био завршен доношењем Устава СФРЈ 1974. Иако је све било припремљено да се Југославија распадне, морало је сачекати повољне међународне околности. Оне су тек почетком деведесетих настале гашењем Варшавског пакта и рушењем Берлинског зида, односно великим политичким променама у Европи.

Ако погледамо шта се догађало у прошлости, видећемо да је сваком уставном променом од стварања федеративне Југославије повећавана државна надлежност република а смањивана надлежност Југославије, док Уставом 1974 републике нису званично проглашене државама а Југославија је остала без државних надлежности, само сервис за обављање републичких функција. Тај процес није био случајан.

Не заборавимо да је у читавом скоро полувековном периоду тога процеса, на власти била КПЈ, на челу са Јосипим Брозом, који је де факто одлучивао о свему, али да су за ту владајућу Партију постојале обавезе којих се, очигледно, дословно придржавала. Видеће се да су њене конгресне обавезе из 1928. биле исто важне

као сепаратистичке тежње Словеније и Хрватске.

На IV конгресу КПЈ одржаном 1928. у Дрездену оцењено је да је Југославија вештачка творевина и закључено је да се КПЈ залаже за растурање Југославије на више мањих националних држава. КПЈ је уставним променама створила услове да се Југославија растури, што се деведесетих година и остварило.

На истом Конгресу је закључено да је српски народ као већински у позицији да врши експлоатацију других мањих југословенских народа и да се КПЈ залаже да се то стање промени. За време док је била на власти, успела је да српски народ распарча тако да више нема право да делује као нација у целини. Конгресни задатак је извршаван разним мерама и методама у читавом периоду постојања Југославије, а докрајчен је распадом Југославије и грађанским ратом.

Срби су прво били опасни као превелика нација, па кад су распарчани на републике били су опасни због великосрпског национализма и на крају када је избио грађански рат због наводне намере да стварају велику Србију. Постоји могућност да исту идеју данас назову другачије, али се све своди на исто. У овом тренутку српски народ је кривац за растурање Југославије и за грађански рат, ако буде довољно, ако наша наука историјским чинјеницама не успе да ту љагу скине са образа историје спског народа.

На IV конгресу КПЈ дат је и задатак комунистима да помогну да се албански народ прикључи својој матичној држави. Што нису могли они сами, помогли су им савезници са којима су конгресне одлуке и биле срочене, јер, КПЈ која је тада имала 2.000 чланова и која је радила у илегалу, ни у сновима није могла да сматра да планове које је усвојила може да оствари без оних који су их саставили и који су обећали помоћ за циљеве који су заједнички.

Сплитским пленумом ЦК.КПЈ 1935. године у време Хитлерове најезде на Европу, КПЈ је кориговала став о растурању Југославије, да се у борбу против фашизма иде уједињеним снагама, а да Партија после победе неће правити сметње никоме ко буде желео да изађе из Југославије и да се осамостали.

Распад Југославије остварен је на комбиновани начин, узимајући у обзир и одлуке IV конгреса и одлуке Сплитског пленума.

У сваком случају пропагандна парола да треба да чувамо Југославију као зеницу око свога и друге, бацале су прашину у очи обичном народу, док се иза кулиса радило на растурању Југославије од стране легалне власти. Одржавање таквог двојног стања, да се једно прича а друго ради, било је могуће само захваљујући жестокој

пропаганди, диктатури и тортури помоћу којих је комбинованим методама српски народ држан у заблуди и примораван да помаже политику и систем против сопствених инсереса.

Српско руководство, иако је представљало највећу нацију у земљи, дозволило је да буде маргинализовано у вођењу државне политике и да преда сву власт Титу и Кардељу, који су деценијама радили на уставним могућностима за распад Југославије, у корист својих а на штету српског народа.

Српски народ не сме да занемари велике политичке грешке својих политичара у времену у коме смо изгубили цео један век. Њихове су грешке биле бројне и по српски народ често трагичне. Многе од њих су ишле на руку онима који су радили на растурању Југославије и олакшале им да остваре циљ.

Да краљ Александар 1918. није у нову државу примио Хрвате и Словенце, како је саветован од многих пријатеља, српска држава и српски народ би вероватно протекли век провели без међунационалних трзавица у миру и напретку. Српски политичари који су после краља преузели вођство, нису били у стању да од те фаличне државе сачувају ни оно што је српско, а камоли целу државу. Дозволили су да буду изиграни када су се доносиле судбоносне одлуке за државу и народ. Олако су прихватили маргиналну улогу у политичком животу земље. Иако представници највеће нације, предали су вођство државе у руке оних који су имали за циљ њено растурање, на штету српског народа. Понашали су се као да нису ни приметили поступно растурање Југославије, на штету српског народа, што је било очигледно сваком иоле разумнијем политичару. Ничим се не могу оправдати што су прихватили Устав СФРЈ из 1974. итд.

Наведена питања српска историја треба детаљније да расправи. Овде се само напомињу, али независно од тога, ми желимо да овде прецизирамо:

Одбацујемо оптужбе да је српски народ крив за растурање Југославије на више малих националних држава јер је тај, не само противправни, него и акт против здравог разума, извршен на основу одлука највиших органа КПЈ и спроведен у дело под њеном влашћу и под њеним утицајем и контролом. Српски народ се свом снагом супростављао том сулудом чину.

Такође одбацујемо оптужбе да је српски народ изазвао грађански рат, јер је он настао као последица уставних решења по којима су републике могле да се издвоје из Југославије у својим

границама без политичког решења о заштити националних права других који у њима живе. Српски представници нису учествовали у креирању таквих одредаба Устава, нити би се с њима икада сложили да је Устав доношен по демократској процедури.

Нажалост, и после четврт века од распада Југославије и завршетка грађанског рата има у српском народу оних који сматрају да су поједини догађаји у српском народу, или њихови појединци, изазвали распад Југославије и грађански рат и да је српски народ за то одговоран. Без обзира на све историјске чињенице они се солидаришу са противницима српског народа.

За српски народ је истина од фундаменталног значаја. Биће још доста посла за српску науку да је разјасни. Надам се да ће овај научни скуп бити значајна прекретница и подстицај да се, у интересу српског народа, историјским чињеницама дође до непобитне истине.